מראי מקומות- בכורות מ"א

א) **ואלו שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה, וכו'**- הקי' **בחי' ר' מאיר שמחה**, אמאי לא תני נמי נפגמה אזנו מן העור, דמום עובר הוא, כדאמרי' בריש פרקין. ותי' דלפי פי' **הרא"ש** בסוגיא דבכור שאחזו דם, דמותר להטיל מום קבוע מן התורה, א"כ שוחטין עליהן במדינה, דיטילו בהן מום קבוע מן התרוה, ועי"ז יהי' יכול לשחוט.

ב) **וחוטין הפנימיות שנפגמו**- הק' ה**ראשית בכורים**, הא לעיל (ל"ט) דן הגמ' באם אמרי' דמום שבסתר הוי חסרון או לא, והרי כאן מבואר בבריות דמום שבפנים אין שוחטין עליו לא במקדש ולא במדינה. והביא ד**הרמב"ם** פסק דאם נפגמו החוטין הפנימיות דאם הקריבו הורצו, דהיינו דדין מתני' דאין שוחטין במקדש הוא דין לכתחלה, אבל בדיעבד מהני, וא"כ י"ל דהסוגיא דלעיל מיירי לענין בדיעבד. אלא דעדיין נתקשה בזה, דלמה תנן במתני' דוקא מום זה דחוטין הפנימיות, ולא אמר סתם דכל מום שבסתר לא יקריב לכתחלה, וע"ש עוד מה שהק', וכ' דאולי לא שייך ענין של לכתחלה אלא לענין חוטין הפנימיות, דשייך לדעת קודם שחיטה אם יש בה אותו מום או לא, ולכן שייך לומר דלכתחלה אין לשחוט, אבל בשאר מומין שבסתר, דא"א לעמוד עליהם קודם שחיטה, א"כ י"ל דלא שייך בהם אלא ענין בדיעבד, וא"כ אין שייך לומר בהם דאסור לשחוט על מום זה במקדש, שהרי לכתחלה אין שייך לדעת שיש בו אותו מום, ובדיעבד כשר.

ג) **זקן**- ע' ב**משנה למלך** (איסורי מזבח ב', ו') שכ' דאין מבואר מה שיעור זקנה, וכ' דלכאו' הוי דומה לשיעור זקנה של אדם, דהיינו שהגיע להיות רותתת. אך כ' דמשמע מדברי **הרמב"ם** דהפסול הוא תלוי בשנים, אך הק' ע"ז מהא דסוטה (מ"ו) דמבואר דאין שנים פוסלים. וכ' דאולי ס"ל להרמב"ם דלעולם הפסול דאורייתא תלוי בשנים, אבל מדרבנן אסרו גם בשנים. אולם ע"ש שהביא מה שמבואר ב**תוס' ביומא** (ס"ה) דאף מדאורייתא פסול זקנה הוא בשנים, וע"ש שהק' מהסוגיא דסוטה הנ"ל, וצ"ע.

ד) **ושנעבדה בו עבירה**- ע' ב**מהרי"ט אלגאזי** (נ"ח, א'), שהעיר אהא דלא נקט המשנה כמו בשאר דוכתי, מוקצה ונעבד ורובע ונרבע, ומאי איריא דרק קתני דנעבד בו עבירה. ותי' דבכה"ג באמת לא שייך כל הני עבירות דשייך בכל דוכתי, דהא האיסור מוקצה ונעבד לא שייך אלא במה שהוא שלו, דבלא"ה הרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, וא"כ, בבכור, דבלידתו הרי הוא כבר ברשות הקדש, א"כ אינו יכול לאוסרו ע"י מוקצה ונעבד. ולכן תנא ושנעבדה בו עבירה, דזה כולל רובע ונרבע, ושוב קתני ושהמית את האדם, וע"ש במה שביאר למה הי' צריך לשנות גם והמית את האדם. ועוד העיר על מש"כ ה**רמב"ם** דדין מתני' הוא גם במוקצה ונעבד, ולפי הנ"ל מה שייך לומר דין מוקצה ונעבד בבכור, ע"ש מש"כ בזה.

ה) **וטומטום ואנדרוגינוס לא במקדש ולא במדינה**- פי' ה**תפארת ישראל** (יכין ק"א) דחזר ונשנה כן כדי שלא תטעה לומר דרק ר' ישמעאל דיבר בטומטום ואנדרוגינוס, ושאין הת"ק חולק עליו, ולכן חזר ושנה לא במקדש ולא במדינה.

ו) **אף חרוץ במקום עצם**- ע' ב**הערות להגרי"ש** שהביא מה שהק' ה**חק נתן** מהא דתנן דריס של עין שנפגם וחוטם שנפגם הוי כמום, ופי' ה**רמב"ם** שהפסול הוא משום חרוץ, וק', הא אין בהם עצם. ותי' הח"נ דמשניות אלו אתיין לפי ר' ישמעאל, דס"ל דאנדרוגינוס הוי מום, וס"ל דאין חרוץ במקום עצם דוקא. אלא דהעיר הגרי"ש דבשלמא לפי שי' הרמב"ם, דפסק כר' ישמעאל, א"ש, אבל ה**רא"ש** פסק כרבנן, ומ"מ הביא סתם משנה דלעיל, וא"כ לכאו' מבואר דחרוץ אי"צ מקום העצם. ותי' הגרי"ש ע"פ מה דאי' בכתובות דאם כלב נשך לאשה, זהו מום דיכול הבעל לומר עליה דהוי מקח טעות, דאף שנתרפא, אבל מ"מ נעשה במקומו צלקת. וא"כ, י"ל דזהו הכוונה

הכא, דמה שבור יש במקומו צלקת, אף חרוץ בבשר בעינן שיהא במקומו צלקת חזקה כבעצם, וא"כ י"ל דבריס ועצם שפיר אי' צלקת כזה.

ז) **מיחרץ חריץ דכתי' ומראהו עמוק מן העור, כמראה חמה העמוקה מן הצל-** הק' **בחי' הגרי"ז**, הא אי"ז בממשות אלא במראה, וא"כ איזה חריץ הוה, והניח בקו'. וע"ע **בראשית בכורים** דצידד לומר דכיון דלמעשה נראה כמו מום, א"כ אם הוי מום בעיני הבריות, זהו מום, ואף דבמציאות אין כאן שום חסרון (וע"ש שמדמה למש"כ **הט"ז** דהאוחז העינים חייב מלקות, אף דלא עשה כלום, אבל כיון דנראה שהוא עשה, א"כ הו"ל לאו שיש בו מעשה). וע"ש מש"כ לתרץ באו"א.

ח) **למאי נפק"מ, למלקא עליה משום גיזה ועבודה-** הק' **בהערות להגרי"ש**, למה לוקה משום גיזה ועבודה, הרי אף דבכור בעל מום אסור בגיזה ועבודה, אבל המקור לזה הוא מקרא דתזבח ואכלת בשר, דדרשי' תזבח ולא גיזה, ואמאי לקי. ותי' דהתורה גילתה בדרשה זו דהדרה לאיסורי' קמא, והרי הוא בכלל הלאו דלא תעבוד, וכו'.

ט) **ואתי קרא למעוטי ספיקא-** כ' **תוס'** דלא דמי זה למה דמצינו בפעמים דהתורה ממעט ספק, ולמשל מה דדרשי' עשירי ודאי ולא עשירי ספק, דשם הוי פעמים כך ופעמים כך. וגם בטומטום לא הוי שייך להק' כן, שהרי ג"כ פעמים כך ופעמים כך. וע' **בגליון מהרש"א ביומא** (עד.) שכ' דמכח קו' זו הוכיח **המהרי"ט** (ח"ב, תשו' שניות, סי' א'), דס"ל לתוס' כשי' **הרמב"ם** דספק דאורייתא לחומרא רק מדרבנן, אבל מדאורייתא הוי לקולא, דאם מדאוריתא הי' לחומרא, כשי' **הרשב"א**, א"כ הו"ל לחלק בפשיטות, דמה דהתורה צריך קרא בעשירי ודאי ולא עשירי ספק, היינו משום דבא הכתוב להקל, אבל היכא דהתורה בא להחמיר, שפיר יש להק' ואתי קרא למעוטי ספיקא, וכמו הכא, דהתורה בא לומר דפסול אנדרוגינוס מדין קרבן, למה צריך קרא, כיון דלהחמיר הוא. אבל דחה ה**שפת אמת** שם דאין ראי' כלל, דאפי' אם הי' אסור מספק, אבל יש נפק"מ אם הוי אסור בתורת ודאי או אם בתורת ספק, למשל אם יש עוד ספק, דאם הוא מספק, הו"ל ספק ספיקא, וכו', וא"כ שפיר הק' תוס' על קו' הגמ' דמתמיה למה צריך קרא למעט ספק.